

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

Capvt XXXIII. De Tributis & Vectigalibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

dignitates parari, quam ad studium probitatis & bonarum disciplinarum; quibus in Repub. vident parum loci relictum: Tertio, Quod ij, qui hæc officia sunt consecuti; non administrant ea prout Reipub. bonum postulat, sed pro suo compendio, vt & pretium recuperent, quod soluerunt, & præterea durescant. vnde fit vt multa iniuste extorqueant, iustitiam venalem habeant, diuitibus & potentioribus faueant, causas pauperum negligant. Quare merito hæc venditio censenda est pestis Reipub. vnde rectè etiam in Iure prohibetur, collatione 2. titulo, vt Iudices sine quoquo suffragio fiant, cap. 1. vbi præcipitur, vt personæ, quibus conferuntur officia publica, pro ijs nihil soluant; & apud Sinenses omnia officia conferuntur gratis, & non nisi maximè idoneis per longum examen iudicatis.

Petes, Quibus circumstantijs licitè fieri possit hæc venditio?

29 *Conditio- nes requisi- te vt possint vendi.* Respondeo & Dico Tertio, Vt licitè fiat, requiruntur hæc conditiones. Primo, Vt vendens habeat auctoritatem. Secundo, Vt vendantur quantum fieri potest digniori. Tertio, Vt pretio moderato. Quarto, Vt id censeatur necessarium, vel vile bono publico. Quod ad primam atinet, auctoritas vendendi est in solo Principe supremo, vel in Republica libera. Ratio est, quia hæc sunt bona Republicæ; ac proinde eorum dispensatio est supremi Principis, aut ipsius Reipubl. si fit sui iuris. Inferiores itaque, etli Magnates sint, non possunt, nisi vel Principis concessu, vel legitima præscriptione seu vlucapione.

30 *2. conditio. Si venditum inopto.* De secunda conditione ratio est, quia omnia officia dignioribus conferenda sunt. quare si Princeps vendiderit alicui inepto, debet rescindere contractum, & officium venditum resumere; & consequenter pretium pro eo acceptum restituere. Damnum secutum primo loco sarcire tenetur emptor, secundo loco Princeps. Si tamen particularis persona ex facultate Principis vendiderit,

non tenetur restituere pretium, etiamsi emptor ob dignitatem suam priuetur; quia venditor non rescindit contractum; nec priuat emptorem re vendita; sed emptor, qui suæ conditionis conscius ausus fuit emere, sibi imputet si officium admittat. neque venditor tenetur ei de euictione, quia conditionem rei non ignorauit.

De tertia, Nisi pretium sit moderatum, datur occasio emptori vt multa iniquè extorqueat; vt quotidiana docet experientia.

Petes, Vtrum is, qui immodico pretio dedit occasionem emptori præter ius & fas exigendi à subditis, teneatur ad restitutionem damni Reip. si ille non restituerit?

31 *Sarcire damnum secutum.* Respondeo, Non teneri, nisi talis sit, vt ex officio teneretur illud damnum impedire, vt Princeps, Gubernator, Præses, &c. Ratio est, quia illa venditione solum est causa remota illius damni. non enim si tibi aliquid vendidi immodico pretio; & tu vt soluas, furtum committas; ego censeor causa furti. si tamen Princeps vendidit, tenetur illud damnum sarcire, non præcisè quia occasionem dedit, sed quia cum teneretur impedire ex officio, non impediuit.

32 *4. conditio.* Quod ad quartam atinet, nempe hanc venditionem non posse licitè fieri nisi ob Reipubl. necessitatem, vel vtilitatem; probatur, quia hæc officia non sunt bona Principis propria, vt tributa, sed Reipub. communia, quorum administracionem & collationem commisit Principi, communis vtilitatis causâ: atqui Reipub. mens non est vt hæc officia vendantur, nisi id videatur expediens bono communi: vt si summa esset conflanda, quæ aliter commodè haberi nequirit. Nec potest alia esse iusta ratio ea vendendi; quia venditio est contra naturalem institutionem talium officiorum. Si tamen Princeps extra hunc casum venderet, non esset venditio irrita; peccaret tamen, præsertim si hoc officium haberet vllam iustitiæ administracionem. Ita Sotus & Caiet. suprâ, & alij DD. passim.

CAPVT TRIGESIMVM TERTIVM.

De Tributis & Vectigalibus.

Constat Dubitationibus II.

1 OTANDVM est, nomine *Tributi* generatim significari id, quod Principi vel Republicæ à priuatis solui solet, ad onera communia sustentanda: quod varijs nominibus appellari consuevit. vt videre est apud Siluest. v. Gabella primò. Duo tamen sunt præcipua nomina Latina huic rei accommodata, *tributum* & *vectigal*, quæ habentur ad Roman. 13. *Reddere*, inquit Apostolus, *omnibus debita, cui tributum*, (*Græcè τὸν*) *tributum*; *cui vectigal*, (*Græcè τὴν*) *vectigal*. vbi *tributum* (*τὸν*) accipitur strictè, vt distinguatur contra *tributum* *Vectigal*, (*τὴν*): & hoc modo *tributum* nihil est aliud quàm pensio, quæ subditis soluenda imponitur iuxta cuiusque facultates, præsertim prædiales, ad Principis dignitatem vel communia impendia sustentanda. Sed passim à Doctõribus accipitur generalius.

Vectigal autem propriè significat, Primò, Pensionem, quæ soluitur pro rebus quæ exportantur vel importantur in ciuitatem vel prouinciam; vt ea quæ soluuntur in portibus & regnorum confinijs. & olim quidem octaua pars debita erat, vt docet Couarruias ad regul. Peccatum, par. 2. §. 5. nu. 1. & pater L. Ex præstatione. 7. C. de vectigalibus. Sed hoc tempore istud vectigal varium est pro diuersitate regnorum, ex quibus deferuntur, vel in quæ importantur.

Secundò, Id, quod soluitur pro transuersione mercium per pontes & flumina, quod solet vocari portorium; quamuis hoc nomen etiam generaliter vsurpetur pro quouis vectigali.

Tertio, Quod soluitur à transeuntibus per aliquam viam seu locum, pro custodia viarum; quod pedagium seu guidagium dici solet.

Quarto, Quod soluitur ex rebus venditis aut permutatis; quod Hispani vocant *Alcauala*, teste Medina

Ex venditione vel permutatione.

Medina qu. 13. vt si vendas domum 1000 aureis, quibusdam locis soluendi Principi 100 aurei, id est, decima pars pretij, ita fit in Hispania, teste Conarr. & Medina supra; sed dimidium soluit emptor & dimidium venditor. si autem domum permutet cum alia domo, vel cum agro, ex vtraque res soluitur decima pars, quasi duplex sit venditio.

Aliquando vectigal accipitur amplè, vt etiam tributum complectatur, & sic agri dicuntur vectigales, ex quibus penditur tributum: vt notat Conarruias.

Munera triplicia.

Præter hæc debita, sunt quædam onera subditorum, quæ à Iurisperitis *Munera* vocantur. ea autem sunt triplicia, realia, personalia, mixta. *Munera realia* sunt obsequia, quæ Principi præstantur rebus subditorum, vt iumentis, plaustris, canibus. *Personalia*, quæ per ipsas personas exhibentur: vt seruire certis temporibus Principi in aula vel foris, illum ad hæc vel illa loca, aut etiam ad bellum comitari. *Mixta* sunt quæ vtroque exhibentur; vt cum quis suis sumptibus teatet illum ad bellum comitari. His positus, sic

DVBITATIO I.

Quæ conditiones requirantur vt vectigal seu tributum generatim acceptum censeatur iustum.

5 Quinque conditiones iusti vectigalis iuxta Caiet.

Caietanus in Summa v. Vectigalia iniqua, requirit quinque conditiones, nempe vt sit iustum ex agente, ex fine, ex forma, ex materia, & ex vsu.

Ex agente iustum est, quando imponitur ab eo, qui habet legitimam auctoritatem; & consequenter illis, qui non sunt exempti.

Ex fine, quando est iusta causa imponendi: hæc duplex est; Prima, sustentatio dignitatis Principis: cum enim Princeps pro Republica laboret, eam regendo, in pace conferuando, & defendendo, iustitia postulat vt vicissim Respublica eum pro dignitate sustentet: dignus enim est operarius mercede sua. Hæc ratione tributum est iustum Principis stipendium. Secunda, Necessitas, vel certè magna utilitas boni publici, cui alia ratione subueniri nequit; vt si miles necessarius pro defensione patriæ, pro securitate viarum; si instauranda opera publica, &c.

Ex forma, quando debita proportione imponitur, nempe pro ratione facultatum cuiusque, & contractuum, quos quisque facit; ne pauperes grauentur præ diuitibus, & non mercatores præ mercatoribus: iniquum enim est si pauperiores amplius ad Principis statum vel communia impendia conferre cogantur quàm ditiores; aut non mercatores, quàm mercatores; aut si alij præ alijs immodicè grauentur.

Ex materia, quando imponuntur illis rebus, quæ negotiationis causa deferuntur, & non illis quæ ad vltius necessarios & inopiæ solatium emuntur & venduntur; vt sunt panis, potus communis ciuium, caro, & similia.

Ex vsu, quando infumuntur in causam publicam, ob quam sunt imposta, & non prorogantur vltra necessitatem.

Hæc omnes conditiones debent concurrere iuxta Caietanum, vt vectigal iustum censeatur: vnde

etiam quinque modis fieri potest vt sit iniquum. Primò, *Ex auctore*: vt si non habeat auctoritatem Principis, aut imponat exemptis. Secundò, *Ex fine*: vt si non imponatur ob publicam necessitatem, aut magnam utilitatem. Tertiò, *Ex forma*: vt si subditi onerentur absque proportione debita; vel si grauamen sit immodicum: vt si alicui speciei (v.g. cereuisiæ vel farinæ) tantum imponatur, vt qui illum faciunt & vendunt, non possint ex lucro sustentare: respectu enim horum est immodicum. Quartò, *Ex materia*: vt si imponatur rebus ad vitam omnino necessarijs. Quintò, *Ex vsu*: vt si non impendatur ad publicam utilitatem.

Aduerte, illud de materia, non esse omnino necessarium, vt infra dicemus. vnde Medina C. de restitutione qu. 13. solum requirit tres conditiones ad iustitiam vectigalis. Prima est, Vt sit auctoritas imponente. Secunda, Vt sit iusta causa ob quam imponitur. Tertia, Vt conuenienti forma seu proportione imponatur. proportio enim est veluti forma vectigalium, cum debeant imponi secundum rationem iustitiæ distributiue. His conditionibus concurrentibus vectigal iustum erit, & iuste exigetur. quòd si postea non impendatur vt oportet, tunc cessat causa exigendi: non enim est iusta causa exigendi, nisi curetur vt in eam impendatur.

3 Medina requirit tres tantummodo.

DVBITATIO II.

In quibus existit hæc potestas legitima vectigalis imponendi.

Respondeo, Existere tantum in ijs Principibus & Rebus publicis, quæ in sua administratione Superiorem non agnoscunt. Primùm igitur hæc potestas est in Summo Pontifice, qui in locis, quæ ipsi in temporalibus subsunt, potest tributa imponere, & ea alijs concedere. in alijs autem locis directè non potest; quia tributa debita sunt Principibus sæcularibus pro regimine ciuili seu temporali; pro spiritali autem non dantur tributa, vel vectigalia, seu gabellæ; sed decimæ.

Si tamen id esset necessarium ad bonum Ecclesiæ, (vt si Turcæ infinito numero se infunderent in orbem Christianum, vel hæretici supra modum inualesceret, & Principes Christiani essent negligentes, nec alia suppeteret ratio succurrendi) posset Papa extra ditionem suam temporalem, aliquod vectigal imponere, & subsidia necessaria imperare; quia habet plenam potestatem in temporalibus, prout necesse est ad defensionem Ecclesiæ & bonorum spiritalium. & omnes Christiani non minus tenentur obtemperare & succurrere Pontifici ad defensionem Reipublicæ spiritalis, quàm Principi sæculari ad defensionem Reipub. ciuilis, cum ipsi ad vtramque Reipub. pertineant. Posset etiam in tali casu Principem Christianum, qui nollet opitulari, deponere, & alium sufficere, qui tributa necessaria ad huiusmodi sumptus imponat, & Ecclesiam defendat. Denique posset ciuitati seu Reipubl. dare ius absolutum & independens se administrandi, & non agnoscendi Superiorem in temporalibus, priuando priorem Principem suo regno in penam illius criminis: horum enim omnium est eadem ratio: quia supremam potestatem habet in temporalibus in ordine ad

9 In Summo Pontifice.

10 Potest vbi que tndi vcl.

ad spiritualia, vt communiter Theologi tradunt, de quo plura 2. 2. q. 1. art. 1. o. dicenda sunt.

11
Secundò, In Concilio generali.

Hęc potestas est in Concilio generali, vt patet ex cap. Super quibusdam. §. Præterea, de verborum significat. vbi Innocent. III. sic ait: *Duximus declarandum, illa esse pedagia, guidagia, salinaria interdicta, quæ non apparēt Imperatorum, vel Regum, vel Concilij Lateranensis largitione concessa, vel ex antiqua consuetudine, à tempore, cuius non extat memoria, introducta.* Ex quibus verbis colligitur Primò, Hanc potestatem concedendi vectigalia, esse in quouis Concilio generali; quia omne Concilium generale patem auctoritatem habet. Secundò, Eam potestatem esse etiam in Pontifice; (vt rectè notat Caietanus v. Vectigalia) quia tota Potestas, quæ est in Concilio, est in Pontifice, cum totum Concilium non maiorem habeat iurisdictionem quam Pontifex solus, vt passim Theologi tradunt. Porro quando hæc potestas dicitur esse in Concilio, accipiendum est Concilium cum suo capite; quale fuit Concilium Lateranense; non enim est vlla ratio, cur hæc potestas debeat concedi Concilio acephalo, cum hoc dici vix possit Concilium, & iure diuino teneatur caput, si desit, eligere.

12

Aduerte tamen, hic non dici, Concilium posse imponere; sed solum insinuari, posse concedere: quod potest fieri dupliciter. Primò, Concedendo tributa ex locis Ecclesiæ subiectis; quo modo Regna & Ducatus, Ecclesiæ temporaliter subiecta, Principibus sæcularibus conceduntur in feudum: & hæc sicut Concilij potest concedere; ita & imponere. Secundò, Tribuendo alicui domino vel communitati ius supremi dominij, seu Imperij, quo ab alio in sua administratione non dependeat, & consequenter ius exigendi vectigalia, quod ex illo sequitur, hæc tamen non potest ipsum Concilium immediatè & directè imponere: potest tamen indirectè, sicut dictum est de Pontifice.

Tertiò, In Imperio.

Hęc potestas est in Imperatore, qui potest tributa imponere omnibus locis Imperio subiectis, si Principes inferiores, vel Respub. legitima usurpatione hoc ius contra ipsum non præscriperunt; quatenus enim præscriperunt, eatenus ipse non potest; de quo vide sup. cap. 6. dub. 1. 2.

Quartò, In Regibus.

Est in omnibus Regibus & in alijs potestatem quasi regalem habentibus, eò quòd in sua administratione Superiorem non recognoscant. qualis est Dux Florentinus, Mediolanensis, Brabantinus, & similes: Comes Flandriæ, Hannonia, Arthesia, & similes; & multa Respub. vt Veneta, Genuensis.

13
Cur in solis supremis.

Petes, Quare hæc auctoritas solum est in illis, qui in suo regimine Superiorem non agnoscunt? Respondeo, Quia qui Superiorem non agnoscunt, immediatè habent auctoritatem à populo: vnde à populo accipere debent tum quæ necessaria ad sustentationem status & dignitatis; (id enim est iustum stipendium functionis, quam subeunt boni publici causâ) tum quæ necessaria ad rectam administrationem. multis enim opus habent, partim vt officialibus stipendia soluant, partim vt fines tueantur, hostes repellant, & iniurias vindicent. Itaque sicut operario iure naturæ debetur merces, & omne id quod necessarium est ad perficiendum opus prout expressè vel tacitè conuentum fuerit; ita Principi iure naturæ debentur à populo, tum iusta stipendia ad sustentandam

dignitatem, tum necessaria subsidia ad rectam administrationem. qui verò in sua administratione ab alio Superiore dependet; non à populo, sed ab eo, à quo constitutus est, & officium accipit, stipendia & necessarios sumptus accipere debet; nec vllum ius habet quidquam exigendi à populo, nisi quod ei à suo Superiore concessum fuerit. ab eodem enim debetur stipendium, à quo imponitur administratio. Vnde pater, Proreges, Gubernatores, & quousvis alios Principum Vicarios non posse tributa exigere. Idem dico de Ducibus, Comitibus, Marchionibus, qui à Principibus abolutis constituti, acceperunt dominium aliquorum oppidorum vel pagorum cum parte aliqua vectigalium, qua statim suum sustentent: cum enim in sua administratione Superiorem agnoscere debeant, non habent potestatem noua vectigalia imponendi.

14
Quintò, In quibus præscriptione obinent: et si a Rege imposita & concessa fuerint, præscribi seu vlcipi possit.

Hęc potestas est in omnibus dominis locorum, & Rebus, quæ legitima præscriptione ius illud quasi regium, seu liberæ administrationis obinent: et si a Rege imposita & concessa fuerint, præscribi seu vlcipi possit contra alium, qui prætenderet ea à Rege sibi concessa, idque sine iure illo quasi regio; tamen ius imponendi & suo nomine exigendi vectigalia non potest vlcipi, nisi simul ius illud liberæ iurisdictionis vlcipiat: ex hoc enim illud dependet. Sicut ius decimarum non potest à laico nomine proprio vlcipi; quia essentialiter dependet ex titulo Ecclesiastico. Itaque cum hoc ius liberæ & independentis administrationis, quod vocatur Ius meri & mixti Imperij, possit vlcipi absque titulo, tempore immemorabili; & cum titulo, tempore quadraginta annorum, vt sup. c. 6. dub. 1. 2. ostensum est, cum Couatruuia ad reg. Possessor, p. 2. §. 3. num. 3. etiam ius imponendi vectigalia, quod ex illo sequitur, eodem tempore vlcipi potest. Vnde non rectè id negauit Alphonsus Castro l. 1. de lege pœnali, cap. 1. 1.

15
Collecta.

Notandum Primò, Ciuitates, etiam subiectas, posse suis ciuibus ob publicum bonum imponere quædam onera, quæ vocantur collecta, vt docet Caietan. v. Vectigalia iniqua; vt ad reparationem mœnium, pontium, viarum, modò non imponantur peregrinis, & id fiat per comitia, ad quæ omnes ciues, vel decani à ciuibus deputati, possint conuenire. ratio est, quia hæc collecta non debent esse coacta, sed Respub. deber in eas libere consentire, vel suffragijs maioris partis, vel duarum tertiarum, vel aliter pro consuetudine locorum. Imò potest Episcopus cum consensu Capituli, in Ecclesijs sibi pleni iure subiectis, aliquam collectam imponere ad reparationem Ecclesiarum & necessaria ministrorum alimenta, quando aliter his prouidere nequit: quia cum sit Princeps sacrorum in sua diocesi, sicut Pontifex in tota Ecclesia, habet in temporalibus eam potestatem, quæ necessaria est ad bonum spirituale in sua Ecclesia conferendum, & promouendum, nisi à Pontifice limitetur.

16
Episcopus potest collectam indicare.

Notandum Secundò, Eos qui sine legitima potestate in suis terris noua pedagia seu gabellas imponunt, vel veteres augent, vel eas, quæ prohibita sunt imponi vel augeri, exigunt, teneri ad restitutionem; quia rapinam committunt, extorquentes alienum sine legitima potestate; & insuper esse excommunicatos in Bulla Cænæ Domini, vt patet ex verbis Bullæ; in quam vide Nauarrum cap. 27.

17
Imponens sine potestate, vel sic imposita exigens.

num. 61. vbi docet, per exigentes intelligi etiam heredem imponentis, qui eas continuat; & publicanum seu conductorem, & famulos, qui iussu dominorum exigunt.

DUBITATIO III.

An Ecclesiastici à vectigalibus sint exempti.

18
Ecclesiastici
exempti.

Respondeo & Dico Primò, Certum est, Ecclesias & Ecclesiasticas personas & res illarum à vectigalibus soluendis exemptas esse. Probatum Primò, Ex Iure Canonico, cap. Quamquam 4. de censibus in 6. vbi Bonifacius VIII. inter cetera ait: *Cum igitur Ecclesia Ecclesiasticaque persona, ac res ipsarum, non solum Iure humano, quinimo & diuino, a secularium personarum exactionibus sint immunæ, &c. & infra: Excommunicat personas priuatas ipso facto, quæ talia ab Ecclesiasticis exigunt, & communitates subicit interdito, à quibus penes non possunt ab solui, nisi facta restitutione.* Ibidem cõtrariam consuetudine dicit esse corruptelam. Vnde sequitur, hoc ius nõ posse contra Ecclesiasticos vti capi. Idẽ sanxit Clemens V. in Concilio Viennensi, Clemens. Presenti, de censibus, vbi præcipitur Episcopis vt eiusmodi censuram excommunicationis & interdicti, quam incurunt ij qui portoria vel vectigalia ab Ecclesiasticis exigunt, publicent, & à suis publicari faciant Idem antè statutum fuerat in Concilio magno Lateranensi, sub Innocentio III. vide cap. Aduersus. 7. & cap. Non minus. 4. de immunitate Eccles. vbi statuitur, vt post admonitionem, nisi desisterint, ipso Iure sint excommunicati.

Exigentes
excommu-
nicati.

Secundò, Probari potest ex Iure ciuili Nouella Frederici Imp. quæ incipit, Item nulla, de Episcopis & Clericis, vbi sic dicitur: *Item nulla communitas vel persona publica vel priuata collectas vel exactiones, angarias vel parangarias Ecclesijs vel alijs pijs locis aut Ecclesiasticis personis imponere præsumat, &c. & L. Sancimus 22. C. de sacrosanctis Ecclesijs, omnibus pijs locis immunitas ista conceditur.*

Petes, Vtrum etiam bona patrimonialia & alia secularia, quæ ad Ecclesiasticos vel ad Ecclesias, aut ad Monasteria deueniunt, sint immunia.

19
Etiam pa-
trimonia-
lia ipsorum
sunt exem-
pta, &c.

Resp. & Dico Secundò, Hæc esse immunitas à nouis tributis imponendis, est communis sententia DD. vide Siluestrum v. Immunitas. 1. num. 6. Probatum ex constituto. Bonifacij supra, vbi dicitur, *personas Ecclesiasticas, & res ipsarum exemptas esse, vbi de omnibus ipsorum rebus loquitur: quas intelligi esse exemptas à nouis exactionibus imponendis, quamdiu sunt Ecclesiasticorum.* Dico à nouis, quia si antequam ad illos venirent, onus aliquod certum & inuariabile annexum habebant, v.g. aliquem censum vel seruitutem Principi debitam, vel onus reparandæ viæ publicæ adiacentis, hoc etiam ab Ecclesiastica persona præstadium est; quia res quæque cum suo onere transit. cap. Cum non sit. 3. & cap. Pastoralis. 28. de decimis; vide Siluestrum v. Immunitas 1. num. 19. Secundò, Probatum ex Bulla Cænæ Domini, vbi excommunicantur omnes, qui absque speciali & expressa Summi Pontificis licentia imponunt collectas, decimas, tallias, præstantias, aut alia onera personis Ecclesiasticis, aut eorum bonis, sive Ecclesiarum aut Monasteriorum ipsorum, aut imposta exigunt, aut à sponte dan-

tribus recipiunt, aut his actibus quoquomodo cooperantur. Vbi distinguit Pontifex bona Clericorum à bonis Ecclesiarum; ac proinde loquitur non tantum de bonis Ecclesiasticis, quæ dicuntur bona Ecclesiarum, sed de quibuslibet bonis Ecclesiasticorum: quod est notandum contra Nauar. c. 27. num. 128. qui tamen c. 17. n. 202. nobiscum sentit. nam expressè affirmat, eos qui pedagia à Clericis exigunt, aut exigi iubent, incurere censuram Bullæ Cænæ: est id, quod vehunt, important, vel asportant, sit de eorum patrimonijs vel Ecclesiasticis prouentibus. Quod autem dicitur de sponte dantibus, intelligitur quando exactor recipit ab eo, qui idè sponte dat, quia Ecclesiasticis sunt imposta, siue ab eo qui dat antequam exigatur.

Dices, Princeps habebat ius imponendi vectigal huic prædio antequam peruenisset ad Ecclesiam; hoc autem iure non debet spoliari ex eo quòd fiat Ecclesiæ: ergo tale prædium non est immunitate. Secundo, Si ista res ad Ecclesiam non perueniret, sæpè venderetur vel commutaretur cum alia re, & tunc Principi debitum esset certum vectigal, v.g. decima pars pretij, dum autem transit ad Ecclesiam vel pium locum, numquam amplius venditur; vnde Princeps nihil amplius inde commodi percipit; ac proinde merito potest legibus suis cauere ne res immobiles ad Ecclesias vel Monasteria transferantur. Hæc argumenta valde mouent eos qui rem politice considerant; ideoque Principibus consilium faciendi tales leges suggererunt.

Respondeo tamen ad Primum, Principem non habere ius imponendi vectigal prædio, nisi quamdiu illud pertinet ad personam carentem privilegio immunitatis. vnde hoc ipso, quo transit ad Monasterium, vel ad Ecclesiam fruente immunitate, amittit hoc ius. neque hoc mirum videri debet, cum Principes Christiani iam à mille & amplius annis in hoc consenserint, (vt patet ex L. Sancimus, quæ est Iustiniani) & tot læculis seruauerint. neque vlla causa est, cur possint hoc privilegium semel Ecclesiæ ad honorem Dei donatum auferre. hoc enim perinde esset atque si quis agrum, domum vel reditum Ecclesiæ semel donatum auferret. quod est manifestum sacrilegium. Simile omnino contingit, quando huiusmodi prædia transferuntur in Magnates à vectigalibus immunes: tunc enim Principes amittunt ius imponendi vectigalis, quod antè habebant.

Ad Secundum Respondeo, Numquam Principem vllum esse factum pauperiorem ex eo quòd ipse vel subditi eius fuerint liberales in Ecclesiam; vt patet in Constantino & Carolo, vtroque verè magno, & alijs plurimis. Deus enim, cuius protectione & directione regnorum administratio maxime nititur, in finitis modis exiguum illud detrimentum vectigalium, quod ipsi teruis eius condonant, compensare potest; vel calamitates & seditiones auertere, vel prosperos successus bellorum, noua regna, vbertatem terræ, & alia huiusmodi largiendo. Sæpè fit vt ob aliquam seditionem vel bellum, (quod fortasse pietas ista & religio Principis auerteret) vno anno plus ipse amittat, quam mille annis ex huiusmodi vectigalibus percipi posset. quid tunc prodest illi politicorum istorum consilium?

Aduerte tamen, in quibusdam casibus Clericos non esse exemptos. Primò, Si negotiationem exercent. tunc enim licitè ex eo quod emunt vendunt,

Sponte
dant.

Obiectio.

20
An cedat
in damnum
Principis.

21

Resp.

22

23

Quibus
uenis Cle-
rici nõ sint
exempti.

vendunt, aut deferunt negotiationis causâ, possunt vectigalia exigere. patet ex cap. Quamquam, supra: quod Ecclesia concessit in odium negotiationis, quæ maximè Ecclesiasticos dedecet: vnde etiam seuerè ipsis interdicitur. vide supra cap. 21. dub. 1. & si ter moniti à Superiore nolint desistere à negotiatione, perdunt priuilegium clericale, quoad bona; vt patet ex cap. Ex litteris. 16. de vita & honestate Clericorum: ex quo colligit Glossa, Clericos antequam monitionem non teneri in conscientia soluere vectigal; quia gaudent priuilegio clericali vsque ad tertiam monitionem.

Secundò, Si possessio aliqua habeat aliquod onus perpetuum & inuariabile annexum antequam veniret ad ius Ecclesiæ, vel Ecclesiastici, vt supra dictum est.

24 Tertiò, Quando contributio facienda est æquè primariò in utilitatem Clericorum ac laicorum, v. g. pro reparatiõne aggerum, ne flumen vicinos agros Clericorum & laicorum inundet. Non potest tamen potestas laica hoc casu Clericos recusantes compellere per se, sed per Superiorem Ecclesiasticum. Quòd si id commodè fieri non possit, putant quidam non esse omnino improbandam realem executionem; quia in tali casu præsumi potest rati habitio, seu tacita licentia Summi Pontificis. sed tutius censo vt hæc expressè ad tales casus per Principes petatur.

25 Ad reparationem autem pontium, viarum publicarum, murorum vrbs, & similia, quæ primò & principaliter spectant ad communitatem, non tenentur Clerici contribuere, vt communiter Canonista docent, quia non tangit illos principaliter, sed solùm secundariò, vt sunt membra communitatis. alioquin nimis angustum & propè nullum esset in oneribus publicis priuilegiu Clericorum.

Neque obstat L. Ad instructiones. 7. C. de sacrosanctis Ecclesijs, Ad instructiones vnerum pontiumque, etiam diuinas domos & venerabiles Ecclesias, libenter adscribimus, &c. quia cum sit contra immunitatem Ecclesiasticam, vim non habet, nisi speciatim ab Ecclesia approbetur; vt communiter Doctores Canonum & Theologi docent. vide Siluestrum v. Immunitas, 1. num. 20. Multi tamen Doctores, præsertim Iuris ciuilibus, ob legem citatam contrarium tenent. Item Innocentius, Hostiensis, Glossa, Cardinal. Anchara. in cap. Non minus, de Eccles. immunitate. Sed prior sententia est verior, propter iura supradicta.

Contraria sententia multis placet.

26 Si laicorum facultates non sufficiant.

Quartò, Quando laicorum facultates non sufficiunt ad succurrendum publicæ necessitati, potest etiam aliqua contributio imponi Ecclesiasticis. Ad hoc tamen olim requirebatur consensus Episcopi & Cleri, vt patet ex cap. Non minus, de immun. Ecclesiarum, ex Concilio Lateran. nunc verò Summi Pontificis, vt patet ex Bulla Cœnæ Domini: quem consensum etiam requirit Innocentius III. in Concilio Lateran. cap. Aduersus, de immun. Ecclesiarum: nisi forte periculum esset in mora; tunc enim non deberet Papæ consensus expectari, sed sufficeret consensus Episcopi cum Clero; vt notat Siluest. supra. Consensus tamen Episcopi non potest obligare exemptos. Vnde necesse est vt hi quoque consentiant. posito autem consensu Prælatorum, quorum est consentire, tributum non exigitur auctoritate laica, sed Ecclesiastica; & ita omnes inferiores illorum tenentur.

27 Exempti debent consentire.

D V B I T A T I O I V .
Quo Jure Ecclesiastici sint exempti à vectigalibus.

R Espondeo & Dico Primò, Non ita sunt exempti Jure diuino, vt absq; vlla alia exemptione non sint subditi Principibus sæcularibus, sic vt Principes peccent contra iustitiam, si de causis eorum temporalibus cognoscant, aut tributa ab illis exigant. est communis sententia Theologorum, præsertim recentiorum, Caietani v. Excommunicatio, cap. 31. & 37. Francisci Victorie relect. de potestate Ecclesiæ sub finem, Ioannis Medinae, C de Restitut. q. 15. Soti in 4. d. 25. qu. 2. art. 2. Couarr. qq. practic. cap. 31. num. 2. Nauarri cap. 27. num. 119. & aliorum.

28 Jure diuino non sunt proprie exempti.

Probatur Primò, Quia neque ex Sacris litteris, neque ex traditione, neque ex naturali ratione, neque PP. testimonio talis exemptio probari potest.

Secundò, Initio nascens Ecclesiæ erant subiecti Principibus sæcularibus, vt videtur colligi ex Apostolo ad Roman. 13. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. vbi etiam comprehenduntur Clerici; nam vt Glossa ait, cum dicitur, omnis anima, nullus excipitur. & Chrysostomus in illum locum, Ostendens, inquit, ista omnibus imperari & sacerdotibus & monachis, non solum sæcularibus: quod declarat cum dicit, Omnis anima: etiam si Apostolus sit, si Euangelista, si Propheta, sine quis quis tandem fuerit. Theodoretus: Sine est sacerdos, quisquam, sine antistes, sine monachus, vsq; cedat, quibus sunt mandata Magistratus. Theophylactus: Instituens omnem animam, sine sacerdos sit, vel Monachus, vel Apostolus, subijci principibus. D. Thomas in illum locum, dicit, exemptionem Ecclesiasticorum à tributis, habere æquitatem, non tamen esse ex necessitate, quasi sit de Jure diuino. Neque dici potest id solum scandali vitandi causâ præceptum esse: nam Apostolus causam refert in ordinationem diuinam: Quia, inquit, qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. additque eos esse Dei ministros; & idcirco eis deberi tributa. vnde colligitur etiam, Clericos tributa debituros, nisi essent exempti.

Verùm si quis rectè consideret, locus iste Apostoli non vrget; solum enim in genere proponit Ius diuinum naturale, quo tenetur quisque obtemperare suo legitimo Superiore. huius enim potestatem in subditum esse à Deo; & qui huic resistit, Dei ordinationi resistere, &c. quæ omnia generalia sunt, & respectiue intelligenda; nimirum de quouis homine respectu sui Superioris. Simili modo etiam nunc post exemptionem loqui possumus. omnis enim potestas superiorum est à Deo, & omnis superior minister est Dei, & vindex in iram malè agentis. Vnde hinc probari non potest, Ecclesiasticos subesse Principi sæculari quoad vim coactiuam; etsi quoad vim directiuam in quibusdam subliant; v. g. in pretio rerum venalium, & huiusmodi.

Tertiò, Quia olim Ecclesia ex agris suis tributa soluit, etiam Imperatoribus Christianis, vt constat ex testimonio Ambrosij, quod habetur cap. 26. Si tributum. 11. q. 1. Si tributum peti Imperator, non ei negamus: agri Ecclesiæ soluant tributum, & ex Urbano Papa, cap. 22. Tributum. 23. q. 8. Quod in ore piscis inuenitur, pro Petro & Domino dare iubetur.

itur; quia de exterioribus Ecclesie, quod constitutum antiquitus est, pro pace & quiete, qua nos defendere debent, Imperatoribus persolvendum est. hoc autem Ecclesia non fecisset, si parasset se iure diuino exemptam: sicut numquam passa est se subijci Imperatoribus in Ecclesiarum administratione; quod sciret se iure diuino exemptam, vt patet ex testimonio Ambrosij & Vrbanij: vide cap. Conuenior. 21. & cap. 22. Tributum. 23. quæst. 8. vbi agnoscunt subiectionem in temporalibus, non autem in spiritualibus.

30
Quadam
ratione
sunt iure
diuino ex-
empti.

Tres cause.
1. Quia
rebus diu-
inis manci-
pati.

2. Quia pa-
tros & Iu-
dices sæcu-
larium.

3. Quia
maiora
beneficia
rependunt.

31

Exemplis
Scriptura
probat.

Dico secundò, Rectè tamen quadam ratione dici possunt iure diuino exempti, quadam iure Canonico & Ciuili. Prior pars probatur Primò, Quia ius diuinum naturale etiam non efficit illam exemptionem; (non enim Deus immediatè hanc exemptionem concedit) tamen dicitur eam à Principibus esse concedendam, & à Pontifice fieri posse; idque ob tres causas. Primò, Ob dignitatem status, per quem Ecclesiastici peculiari modo sunt diuini rebus mancipati & consecrati; atque contra reuerentiam Deo debitam est, si id quod semel Deo consecratum est, tractetur tamquam profanum. Hinc Dauid ne defensionis quidem causam unquam fuit ausus lædere Saulem, quia vnctus erat Domini; quæ tamen vnctio solum erat umbra vnctionis & sanctificationis Ecclesiasticorum. Secundò, Ecclesiastici sunt Pastores & Patres secularium, & Iudices eorundem loco Dei in causis summis, quæ salutem æternam contingunt, constituti; atque contra decorum & reuerentiam debitam est, vt quis iudicet suum pastorem, & filius patrem; & qui antè fuit reus, suum Iudicem, qui illum auctoritate diuina iudicauit & absoluit; maximè si alia commoda ratio iniri potest. Tertiò, Et si Principes Clericos ab iniuria defendant, & curent vt tranquillitati temporali fruantur; tamen Clerici vicissim Principibus longè maius & diuini beneficium conferunt: ipsorum enim ministerio fiunt Christiani, accipiunt doctrinam salutis, remissionem peccatorum, animæ sanitatem, panem cælestem, & vitam æternam; ipsorum orationibus & sacrificijs fulcitur regnum, aueruntur calamitates, conciliatur pax, tranquillitas & felix status rerum. Vnde Constantinus & Constantinus concedentes Clericis perpetuam securitatem, nempe ab oneribus personalibus, addunt, *Scientes, magis religionibus, quam officijs ex labore corporis vel sudore nostram Rempub. contineri.* vt refertur cap. 23. In qualibet. 23. q. 8. Itaque suis muneribus Ecclesiasticis abundè compensant Principi & Republicæ: vt omnis æquitas postulet, eos ad alia tributa adstringi non debere.

Ex his patet, Principes lege religionis, obseruantia & gratitudinis obligari, vt Ecclesiasticos exemptos habeant seu eximant: non autem ipsam exemptionem immediatè à Deo factam.

Secundò, Probat. exemplis Scripturae sacrae; nam Ioseph Gen. 47. totam terram Ægypti subiecit Regi, fecitque tributariam, vt penderet quintam partem fructuum, præter terram Sacerdotum; quibus etiam ex publico cibaria dabantur. vnde colligit Vrbanus Papa cap. 22. Tributum. 23. q. 8. *agros Ecclesie nõ esse Imperatorum exactionibus subiiciendos.* & 1. Elðræ 7. Artaxerxes vult Sacerdotes, Leuitas, & alios templi ministros à vectigalibus esse immunes. Quod si naturale lumen rationis dicitur illos Sacerdotes eximendos esse:

quantò magis dicitur vt Sacerdotes & ministri noui Testamenti eximantur; quorum & dignitas & functio est incomparabiliter sublimior, & Republica fructuosior?

In hunc sensum accipiendi videntur Canones, dum dicunt, Clericos & eorum res non solum iure humano, sed etiam diuino exemptos esse: quod expressè habetur cap. Quamquam. 4. de censibus, in 6. & insinuat cap. Non minus. 4. de immunit. Eccles. cap. 12. Si Imperator. d. 96. & Concil. Trident. sess. 25. de refor. cap. 20. vbi dicit, *Personarum Ecclesiasticarum immunitatem Dei ordinatione & Canonicis sanctionibus constitutam esse.* quamuis dici possit, in hoc vltimo testimonio, illud *Dei ordinatione* referendum esse ad immunitatem in spiritualibus. sed verius est, intelligendum esse generatim de integra immunitate, iuxta modum supradictum: vt colligitur ex sequentibus verbis Concilij. hoc modo videntur Canonistæ posse cum Theologis conciliari.

Altera pars, *Quod iure Canonico & Ciuili exempti sint respè.* probatur, Quia quod ius diuinum naturale dicitur esse faciendum, id iure Canonico & Ciuili præstitum est, vt patet ex Canonibus citatis. Item ex cap. In qualibet. 23. & duobus seqq. 23. qu. 8. & 11. qu. 1. per multa capita. Item cap. Et si Clerici. 4. c. Clerici. 8. cap. Qualiter. 7. de Iudicijs.

Vbi Aduerte, toto tempore, quo Imperatores fuerunt ethnici, Clericos in temporalibus fuisse illis subiectos sicut laicos: quia neque Principes eos eximebant, cum eorum dignitatem non agnoscerent; neque etiam Pontifex Summus, eò quod vel non posset, vel non expediret. Postquam autem cœperunt esse Christiani, sensim eos cœperunt eximere. Primùm quidem Constantinus lege lata exemit eos ab oneribus personalibus; vt patet d. cap. 23. In qualibet. 23. qu. 8. & à solutione publici census, vt testatur Sozom. lib. 1. cap. 8. hist. in ceteris tamen manserunt subiecti. Deinde à Iustiniano fuerunt exempti in causis ciuilibus pro prima instantia solum: in criminalibus tamen reliquit eos sub Iudice seculari, vt patet ex Nouella 83. & 123. multa tamen vsurparunt sibi isti Imperatores in causis Ecclesiasticis, quæ iure diuino sunt omnino exemptæ. Idem concessit immunitatem à quibusdã tributis, L. Sancimus. 21. c. de sacrosanctis Ecclesijs. Deniq; à posterioribus Principibus omnino exempti fuere; eaq; exemptione multis sæculis consensu totius orbis sunt potiti.

Vnde sequitur, eam à successoribus reuocari non posse. Primò, Quia fuit absoluta & perpetua ex mente concedentium: omnis autem donatio vel exemptio facta communitati, in perpetuum est irreuocabilis. Secundò, Fuit facta ad remuneranda beneficia spiritualia, quæ regna percipiunt ab Ecclesia. Tertiò, Quia principaliter ad Dei honorem facta fuit: sicut donatio agrorum aut villarum, quæ offeruntur Ecclesie eiutque ministris, vnde sicut sacrilegium esset repetere agros Ecclesie donatos, ita sacrilegium erit, infringere Clericorum immunitatem. Quartò, Orbis Christianus, à quo Principes habent auctoritatem, consensit in hac exemptionem. vnde non est in Principis potestate eam reuocare: sicut quod semel consensu regni est alienatum, non potest repeti. Quintò, Quia Concilia & Pontifices, qui sunt supra ipsos Principes, eam confirmarunt. Denique, Quia iure diuino naturali Princi-

32
Explicatio
Canonum.

33

34
Quomodo
Clerici
sensim ex-
empti.

35
Non potest
hæc exemptio
reuocari.

Principes tenentur eam facere, & factam ratam habere, vt ostensum est.

36 *Pontifex potest hanc exemptionem facere.*
 His adde, etiam si Principes nolissent in hanc exemptionem consentire, Summi tamen Pontifices & Concilia œcumenica habebant auctoritatem eam inducendi; vt communiter docent Doctores, & probat Couarruias in pract. c. 31. n. 3. & 4. ratio est, quia habent potestatem à Christo, statuendi id, quod ad bonum spirituale Ecclesiæ & Dei honorem videtur necessarium, aut valdè expediens: atqui exemptio Clericorum à Iurisdictione sæcularium, est necessaria ad bonum spirituale Ecclesiæ & Dei honorem: ergo. Minor pater tum ex causis supra allatis; tum quia valdè vilesceret status Ecclesiasticus, & res diuinæ quas tractant, si instar laicorum ad Iudices sæculares traherentur: tum quia valdè distraherentur à rebus diuinis; nam facile à laicis possent vexari: tum quia periret libertas illa sacerdotalis, qua in laicis instruendis & corripiendis vti debent: tum denique, quia laici facile etiam causas Ecclesiasticas ad se pertraherent. Accedit quòd Principes sint subditi Pontifici sicut oues pastori: atqui Superior potest aliquem eximere à iurisdictione sui subditi, præsertim quando recta gubernatio & honor Dei id postulat. Quòd si Pontifex potuit Clericos eximere à iurisdictione sæcularium Principum; consequens est vt etiam potuerit eximere à tributis; quia tributa ob iurisdictionem penduntur; vt constat ex Apostolo ad Rom. 13. *Ideo necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed propter conscientiam: ideo enim & tributa præstatis.*

DUBITATIO V.

Quinam Clerici sint exempti.

37 *Sacris ministri, Beneficij, Religiosi.*
 Respondeo Primò, Omnes Clericos sacrorum ordinum, & beneficiarios & Religiosos & Religiosas exemptos esse; idque præcipuo quodam Iure est communis sententia Doctorem, teste Couarrui. in pract. cap. 31. num. 5. nam hi omnes vel firmiter Ecclesiastico statuti sunt additi, vel actu Ecclesiæ deseruiunt.

38 *Clerici minores.*
 Secundò, Clerici minorum ordinum, & primæ tonsuræ, si non sint coniugati, secundùm Canones sunt etiam à tributis liberi; eti neque beneficiarij sint, neque in aliqua Ecclesiâ deseruiant. colligitur ex cap. finali, de vita & honest. Clericorum. cap. Quamquam, supra, & ex L. Presbyteros, 6 C. de Episcopis & Clericis.

Qui priuilegio fori fruuntur.
 Nec obstat Concilium Trident. sess. 23. c. 6. de reformat. quia loquitur solum de priuilegio fori, quo non possunt ad tribunal sæculare pertrahi: quod priuilegium Concilium non concedit, nisi illis Clericis primæ tonsuræ vel minorum ordinum, qui aut beneficium Ecclesiasticum habent, aut clericalem habitum & tonsuram deferentes, alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi deseruiunt, aut in Seminario Clericorum, vel in aliqua schola, vel Vniuersitate, de licentia Episcopi, quasi in via ad maiores ordines, versantur.

Consuetudo eos subijcit.
 Tertio, Longa tamen consuetudine contraria, Clerici primæ tonsuræ & minorum ordinum, qui nec beneficium habent, nec vlli Ecclesiæ deseruiunt, videntur hanc exemptionem amisisse, etiam si coniugati non sint; quia iam à multo tempore vectigal soluunt sicuti laici. Ita Couarruias n. 9.

vt in fine ait se vidisse literas regias in hoc decretas, vt Clerici primæ tonsuræ etiam non coniugati, cogantur soluere decimam partem rei venditæ: quod tamen videtur esse contra Ius Pontificium, in cap. Quamquam, de censibus, in Sexto.

Dices, Non potest vquam præscriptio aut consuetudo contra immunitatem & libertatem Ecclesiasticam, vt expressè habetur in Nouella Friderici Imperatoris, quæ incipit, Cassa & irrita, & colligitur ex cap. Causam, de præscriptionibus, & cap. Clerici, de Iudicijs: ergo consuetudine non potuit hoc introduci.

39 *Præscriptio an contraria valeat.*
 Respondeo, Non posse quidem eam valere inuito Pontifice, seu non accedente libero eius consensu; sed præsumi posse hunc consensum propter commoda Principum interuenisse. nam hæc consuetudo non erat omnino à ratione aliena; præsertim ob multitudinem talium Clericorum; quorum plerique idè dumtaxat Clerici fiebant, vt à tributis eximerentur, absque vilo animo ad Ecclesiasticum statum conscendendi.

Quod ad priuilegium fori attinet, talibus Clericis iuxta Canones antiquos & Concilij Tridentini formam competens, si in Seminario vel studijs versentur, non est credibile Ecclesiæ consentire aut consensisse vt possint eo per contrariam consuetudinem priuari; quia magis per hoc dignitas status Ecclesiastici laderetur, & Principibus nihil commodi accederet.

40 *Clerici coniugati.*
 Quartò, Clerici coniugati non sunt exempti à vectigalibus, neque Iure Canonico neque consuetudine, vt rectè Couarruias, quia duo tantum priuilegia hæc conceduntur, nempe fori & canonis. vt patet cap. vnico, de Clericis coniugatis in 6. Ad quæ tamen duo requiruntur. Primò, Vt duxerint virginem, & quidem vnicam. Secundò, Vt deferant tonsuram & vestes clericales: quibus addit Concilium Tridentinum, vt priuilegio fori non gaudeant, nisi ab Episcopo alicuius Ecclesiæ ministerio sint deputati.

DUBITATIO VI.

Quæ sit legitima causa imponendi vectigalis.

41 *Causa vectigalis diuina.*
 Respondeo, Causa iusta duplex est; Prior necessitas publica, cui aliter commodè succurri nequit; vt si necessarium sit ad stipendia militaria, ad reparationes vrbiũ, vel aliter ad bonum publicum valdè expediens. huc etiam pertinet status principalis sustentatio; nam & hæc ad bonum publicum pertinet: ratio est, quia sicut Principis est populũ regere, ius dicere, hostes arcere, denique tranquillitatem & prosperitatem temporalem totis viribus procurare; ita vicissim populus tenetur sumptus necessarios ad hæc præbere. vnde etiam potest à Principe, si opus sit, ad hoc cogi. Sed quatuor hîc sunt requisitæ conditiones. Prima, Vt constet causam esse iustam; vel si de ea sint diuersæ opiniones, vt habeat probabiles rationes, ob quas possit prudenter statuere se hîc & nunc posse ob talem causam tributum imponere, si tales rationes non habeat, vel certè non consideret sine iustum, quod agit, an non; sed cæco more progrediatur, non potest exigere; quia nescit an ius exigendi habeat. vnde exigendo, iniuriam populo irrogat, & ad restitutionem tenetur, nisi postea

constet causam iustam fuisse; quia mala fide acquiritur est restituendum.

Secunda, Vt causa sit vectigali proportionata; seu, vt vectigal non sit maius, quam causa postulet: qua parte enim excedit, est iniquum.

Tertia, Ne infumatur in alienos vsus; vt in prodigas largitiones, & alias expensas inuitiles, publicas vel priuatas, ad quas populus non tenetur contribuere: teste Caietano v. Vectigalia, & Petro Nauarra lib. 3. cap. 1. num. 255.

43 Quarta, Ne diutius quam causa postulat, continetur: nisi forte noua causa superuenerit, ob quam de nouo imponi potuisset; tunc enim licebit continuare; quia causa continuatur in simili, dum in locum prioris causae, alia aequè iusta succedit.

Si causa sit permanens. Vbi tamen Aduerte ex Alphonso Castro l. 1. de lege pœna. cap. 11. si causa immediata tributi non sit negotium aliquod transitorium, sed obligatio quadam permanens, (v. g. ad vindicandum perpetuò mare à piratis, itinera à latronibus) non statim cessare tributum, si aliquo anno piratae vel latrones non grassentur: quia pro ipsa obligatione exigitur, quae continua est, semperque manet; tenetur enim Princeps semper esse paratus, & habere naues & milites expeditos, secus est quando immediatè pro aliqua necessitate transitoria indicitur, illa enim cessante tributum cessat.

44 Quod si hæc conditiones seruatae non fuerint, tenetur Princeps ad restitutionem, & ipso non restituente, tenetur exactor: est enim fraus & rapina; vt docet Caietanus v. Vectigalia iniqua; & consentiunt ceteri Doctores.

45 *Exactor, seu redemptor in dubio.* Circa tamen exactorem Notandum est ex Caietano, §. Occurrunt, si dubium sit an vectigal sit iustum, an iniustum, alijs affirmantibus, alijs negantibus; exactor, qui est subditus Principis, & obedientia compulsus exigit, non peccat, nec tenetur restituere; quia obedientia in dubio excusat, sicuti subditus qui compellitur ire ad bellum, quod non constat ei esse iniustum, excusatur, etiam si postea iniustum fuisse deprehendatur. ratio est, quia in dubio melior est conditio Superioris, qui ius imperandi possidet: merito enim inferior in dubio iudicium suum Superiori debet submittere, & obsequium debitum non subtrahere. Secus tamen esset, si sciret Superiorem suum dubitare, & dubitanter imperare; quia sciret tunc illum non habere ius imperandi. Si verò non est subditus, aut si non compellitur, non potest se sponte ad talia dubia vectigalia exigenda offerre; nisi tantum sciat esse Principis probitatem & prudentiam, vt merito in eius iudicio possit acquiescere. alioqui mortiferè peccat, exponens se periculo cooperandi iniustitiae, & tenetur ad restitutionem; nisi postea deprehensum fuerit iusta fuisse. ratio est, quia mala fide exegit, & lata culpà damnum intulit, sicut is, qui à suo debitore exigit aliquid, de quo ambigit an debeatur.

46 Vt autem talis exactor sit excommunicatus, quando dubitatio de iustitia vectigalis oritur ex dubitatione de potestate imponentis, quæri potest. Sed dicendum est, non esse excommunicatum, nisi ex parte rei, is qui imponit, deprehendatur potestate caruisse. si enim ille verè caruit potestate, exactor cum tali dubio exigens, ab initio excommunicatus censeri debet: quia mala fide exigit quæ imponi non poterant, & ita accommodantur ei verba Bullæ Cœnæ. & cap. Quam-

47 *An sit excommunicatus.* Vt autem talis exactor sit excommunicatus, quando dubitatio de iustitia vectigalis oritur ex dubitatione de potestate imponentis, quæri potest. Sed dicendum est, non esse excommunicatum, nisi ex parte rei, is qui imponit, deprehendatur potestate caruisse. si enim ille verè caruit potestate, exactor cum tali dubio exigens, ab initio excommunicatus censeri debet: quia mala fide exigit quæ imponi non poterant, & ita accommodantur ei verba Bullæ Cœnæ. & cap. Quam-

quam, de censibus. in 6. vide Nauarrum cap. 27. num. 61. & 70.

Petes, Quid si Rex sua culpa ærarium exhausterit, v. g. ludis, conuiujs, profusis largitionibus, bellis inconsultis, poteritne urgente necessitate, noua tributa imponere?

48 *Si culpa Principis exhaustum ærarium.* Respondeo, Possè, si alia ratione non possit publicum malum auertere; quia subditi in publica necessitate tenentur opem ferre. sed hoc casu deberet Princeps omnes sumptus parum necessarios accidere; & postea cum res meliori loco fuerint, illud extraordinarium damnum, culpa sua conflatum, populo sarcire, vt rectè docet Medina quæst. 13.

49 *Secundo, Compenjatio sumptuum.* Altera causa iusta imponendi vectigalis est compensatio sumptuum & damnorum acceptorum, & iusta vindicta. Tale tributum solet imponi tum subditis, qui iniquè rebellant contra suum Principem, eique causa multorum sumptuum & damnorum fuerunt; idque partim titulo iustæ punitio- nis, partim iure sarcientorum damnorum: tum etiam hostibus externis iam deuictis, qui vel damnum intulerunt, vel iniquum bellum mouerunt; vt docet Victoria relect. 4. de Iure belli, num. 57. & probat ex c. 20. Deuteron. ratio ferè est eadem, quæ in subditis rebellibus. fit enim partim iure vindictæ, quod iniuriam irrogarint; partim iure compensationis damnorum & sumptuum, quorum causa extiterunt.

DUBITATIO VII.

Vtrum vectigalia constituta super eis rebus, quæ ad usum necessarium familiae emuntur, aut venduntur, aut aduehuntur, sint iusta.

50 *Sententia Caietani.* Caietanus v. Vectigal, circa principium. §. Ex forma, & circa finem §. Quintum est, condemnat huiusmodi vectigalia, & solum admittit ea, quæ imponuntur rebus causâ negotiationis aduectis. eiuſdem ferè sententiæ est Driedo quoad pauperiores, lib. 2. de libert. Christiana c. 5. Probatur Primò, Quia in illis non seruatur iusta forma tributorum, quæ postulat vt pauperiores non magis onerentur quam diuites; sed quisque pro portione suarum facultatum & lucorum. In hoc autem genere magis grauantur pauperes, quibus parua facultates & nihil lucri ex negotiatione: quod sanè videtur iniquum. Minor probatur, quia quod quis est pauperior, pluribusque liberis oppressus, eò plura de rebus suis debet vendere, & de rebus alienis emere ad necessarium vsum: diuites autem non coguntur sua vendere, & possunt ipsi alere pecora, & reliqua necessaria è suis villis parare; possunt etiam obseruare tempus, quo res sunt viliores, & tunc magno commodo cõemere: ergo hoc vectigali multò magis grauantur pauperes, quam diuites. Confirmatur ex Driedone supra, vbi dicit, iniusta esse vectigalia, si sic imponantur vt plus grauentur qui iusta ratione minus sunt grauandi; vt potè si magis indigentes grauentur plus aut equaliter cum ditioribus, minusque egeribus. Iniquum est, pauperè pro rebus, quas vsu suo consumendas defert, tantòdem ad supportandum Reipub. onera soluere, quantum diues soluit pro similibus rebus equalis ponderis, ad vsum suum delatis, &c. & infra dicit,

dicit, non esse ingerendum scrupulum, huiusmodi vectigalia fraudantibus, præsertim pauperibus: quia non tenentur equaliter dimittere ad onera Reipubl. contribuere, sed solum secundum proportionem suarum facultatum.

Secundò, Probatur ex Iure civili, nam L. Vniterfi, C. de vectigalib. sub pœna capitis prohibetur, ne ex rebus, quæ ad usum proprium inuehantur, vectigalia exigantur.

Tertiò, Ex capite Quamquam, de censibus, in 6. vbi dicitur, *Pedagiorum exactiones, tam Iure Canonico, quam Civili, regulariter merito esse damnatas*, quod intellige de *pedagijs*, quæ imponuntur rebus, quas ad suum quicque usum defert. Eamdem sententiam tenet Toletus lib. 5. Instruēt. sacerdot. c. 73. vbi dicit, non solum peccare exactores huiusmodi vectigalium, sed etiam esse excommunicatos in Bulla Cœnæ. nam ibi excommunicantur, qui prohibita pedagia exigunt: hæc autem sunt prohibita; unde non minus sunt excommunicati qui exigunt ea à laicis, quam qui à Clericis. Idem tenet Angelus v. Pedagium, num. 3. & quidam recentiores.

⁵¹ Respondeo, Hanc sententiam ordinariè veram esse: sunt tamen quatuor casus; in quibus talia vectigalia possunt imponi. Primò, Si publica necessitas urgeat; & vectigalia, quæ aliunde colligi possunt, non sufficiant: tunc enim hijs rebus imponi possunt, ita tamen vt non sint maiora quam illa grauis Reipub. necessitas postulet. Ita diuus Antoninus 2. p. tit. 1. c. 13. §. 9. Medina q. 15. Siluest. v. Gabella, 3. q. 5. Nauar. c. 17. num. 202. Ratio est Primò, Quia membra Reipub. tenentur pro bono communi omnes fortunas & etiam vitam exponere; si necesse sit: ergo multò magis ex rebus ad victum necessarijs aliquid soluere; si aliter communi bono prouideri nequit. Secundò, Vectigal illud, quod soluunt mercatores pro suis mercibus, tandem recumbit in pauperes, & eos, qui sibi necessaria parant; & tamen hæc censentur iusta: ergo illa alia non sunt condemnanda; quando alia ratio commodior non suppetit.

Quòd autem non debeant hæc vectigalia esse maiora, quam necessitas præcisè requirat, ex eo constat, quòd à iusta forma non nihil exorbitent, à qua, quam minimùm fieri potest, recedendum est: quam ob causam Iure Canonico & Civili regulariter sunt prohibita. Addo, multò æquiora esse quæ rebus non ita necessarijs, vt ad delicias, elegantiam, vel luxum spectantibus imponuntur, v.g. panno pretioso, serico, holoserico, vndulato, tapetibus, vasis argenteis, pretiosis vinis & edulsijs, & similibus, sine quibus homines viuere possunt: tunc enim potissimùm onerantur ditiores, & qui commodè ferre possunt.

Secundò, Si ob aliquam causam publicam ex consensu totius populi statuatur; vt inquit Medina. ratio est, quia quisque potest sibi onus imponere eo modo, quo lubet, hic tamen consensus debet esse liber, & solum consentientes constringere. quare qui non consenserunt, vel coactè consentierunt, non obligabuntur.

Tertiò, Si pro securitate viarum, nempe personarum & rerum deuectarum imponatur, quando alia ratione consuli earum securitati nequit. satis enim est hoc onus sustinere, quam omnia amittere vel periculo exponere: tunc tamen ratio pauperum haberi debet.

Quartò, Si sit consuetudo, quæ memoriam hominum excedat: hæc enim potest talia tributa excusare; modò tamen ratio pauperum habeatur. Adde, & modò non constet, causam ob quam imposita fuerunt, cessasse: tunc enim putarentur non bona fide continuata, ac proinde non legitime præscripta.

Crediderim tamen hanc limitationem non habere locum, quando illa consuetudo tanto tempore absque murmure & oppositione plebis fuisset seruata: quia tunc potius præsumendum esset aliam causam legitimam in locum prioris successisse, quam illa tributa iniquè tam longo tempore fuisset extorta. Vtus enim temporis immemorabilis vincit omnem iniustitiæ præsumptionem, iuxta ea quæ dicta sunt supra c. 6. dub. 10. 12.

DVBITATIO VIII.

Utrum qui vectigal; quod rebus venditis, vel in proprium usum comparatis, impositum est, fraudant; peccent mortifere, & teneantur ad restitutionem. Item, An possit res illas vendere pretio corrente.

⁵³ Vidam Doctores docent hos non peccare mortaliter, ac proinde non teneri ad restitutionem. Ita Angelus v. Pedagium, num. 6. Nauar. c. 23. num. 55. & 60. Beja in suo libello casuum, non esse, casu 1. secundo Aprilis. Probari potest hæc sententia Primò, Quia hæc vectigalia ordinariè imponuntur per statutum; nullum continens verbum præceptiuum, sed tantum verbum *statuimus* vel *ordinamus* vt quilibet soluat tale quid sub pœna cadendi in commissum; qua forma non significatur obligatio sub peccato mortali, sed tantum rem posse à fisco vindicari post sententiam, si vectigal solutum non fuerit. Confirmatur, Quia lex purè pœnalis (qualis est ista) non obligat nisi ad pœnam, idque post sententiam, vt docet Henricus à Gandauo quodlib. 3. q. 22. Ita Angelus supra, & v. Inobedientia, num. 1. vbi addit, *statutum purè pœnale, ex forma statuti solum obligare ad pœnam*, (nempe post sententiam) *ex intentione autem statuentis obligare ad culpam, si passim temerariè aut causa leni violetur*. Vnde sequitur, non fore peccatum, si quis semel, bis, aut ter fraudet. secus verò si passim vel crebrò. Secundò, Leges ciuiles, etiam si verbo præceptiuo vrantur, non obligant ad peccatum mortale, præsertim quando apponunt pœnam in bonis temporalibus: tunc enim videntur satis habere, si illa pœna ijs, qui deprehensi fuerint, irrogetur. Probatid fusè Nauarrus, citatque pro ea sententia Mathæum Matthiisum virum doctissimum, & alios. Tertiò, Quia leges & statuta, quibus vetatur ne quis aurum, argentum, vel similem speciem è regno efferat sub pœna commissi, (id est, sub pœna amissionis rei) non obligant sub peccato, vt multi Doctores sentiunt; (pauci enim sunt, qui sibi inde scrupulum faciant, præsertim in efferendo auro & argento) sed solum tribuunt ius Principi ad rem, si deprehensi fuerint, fisco vindicandam. quare idem dici non poterit de statutis vectigalium?

Ob has rationes videri possit alicui hæc sententia

tentia non improbabilis, præsertim in vectigalibus nouis & multum onerosis: etsi enim per tales fraudationes aliquid Principi vel redemptori decedat; multæ tamen & confiscationes in deprehensos facillè compensant. Accedit quòd redemptores sciant talia fieri consueuisse, & idè minoris conducant.

⁵⁶ *Contrariū veriss.* Respondeo tamen & Dico Primò, Verius esse, quando constat huiusmodi vectigal iuste impostum esse & vtiliter expendi, eos, qui fraudant in summa notabili, mortiferè peccare, & teneri ad restitutionem. Silvester Gabella tertio, num. 21. & 22. vbi dicit omnes Summistas ita sentire, præter Angelum; Caietan. v. Vectigalia, Fumus v. Vectigal, num. 6. Ioannes Medina quæst. 13. Couarruias ad regul. Peccatum, p. 2. §. 5. num. 5. & alij recentiores.

Probat. Probat. Primò, Ad Roman. 13. *Ideo & tributa præstatis: ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum seruientes. Reddite ergo omnibus debita; cui tributum, tributum; cui vectigal, vectigal.* vbi apertè Apostolus docet, vectigal esse debitum Principi propter administrationem Reip. & Matth. 22. *Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo.* vbi satis indicatur, vectigalia iusta esse soluenda.

⁵⁷ Secundò Probat. Quia Respublica lege iustitiæ debet Principi iustum stipendium administrationis, & subsidium necessarium ad conseruationem publicæ tranquillitatis: hoc enim tacitè promittit, dum eum sibi præposuit: ergo quando hæc obligatio est in singulas Reipublicæ partes distributa, assignata cuique sua portione, & determinatis rebus, ex quibus soluenda sit; singuli ex iustitia tenentur illam soluere. Eadem enim obligatione, qua Respublica tenetur in genere ad sumptus necessarios, singuli in particulari tenentur ad suam partem ipsis debito modo assignatam: quare cum singulis assignetur sua pars per tale vectigal, tenentur singuli lege iustitiæ tale vectigal soluere.

⁵⁸ *Decima.* Tertio, Facta determinatione decimæ partis soluendæ ministris Ecclesiæ in stipendium sustentationis, singuli ex iustitia tenentur decimam illam soluere: ergo similiter, facta determinatione vectigalis, quantum, & ex quibus rebus sit soluendum Principi, singuli lege iustitiæ tenentur illud soluere. est enim par vtroque ratio: sicut enim decimæ debentur Prælati Ecclesiæ ob gubernationem spiritualem, ita vectigalia Principibus secularibus ob gubernationem temporalem.

⁵⁹ *Leges tributorum & vectigalium.* Ex his solui possunt argumenta sententiæ aduersæ. Nam leges tributorum non tantum statuunt vel præcipiunt quid sit agendum; sed etiam determinant iustum stipendium Principis, vel subsidium ob onera publica ferenda necessarium. quare sicut aliæ leges, quibus pretia rerum determinantur, obligant in conscientia: etiam si nullum verbum præceptiuum habeant; ita etiam leges & statuta vectigalium. Adde, fundamentum illud Angeli & Nauarri de lege pœnali, non esse solidum: de quo prima secunda qu. 96. art. 4.

⁶⁰ Dices, has rationes solum probare de vectigalibus antiquis; quæ iam olim statuta sunt Principi in stipendium, pro administratione Reipublicæ: non autem de ijs, quæ recens instituuntur ob aliquam publicam necessitatem: quia Respublica non tenetur ex iustitia talia admittere; sed solum ex obedientia & amore boni communis:

ac proinde non censentur singuli ciues in particulari obligari ex iustitia, sed solum ex obedientia Principis, & sub pœna pecuniaria, quam ille statuerit: hoc enim sufficit ad finem propositum.

Respondeo; Cum Respub. totam suam potestatem in Principem transtulerit, non apparet ratio cur Princeps non possit obligare singulos, non solum lege obedientiæ, sed etiam iustitiæ, ad vectigal soluendum: quia Respub. potuisset eos sic obstringere: quòd si potest, cur non censetur facere, cum hæc ratio sit efficacior ad finem consequendum?

Notandum tamen est, Primò, Multos viros doctos sentire, vectigal pro rebus de loco in locum transeuntibus, (præsertim quando est graue) non debere solui, nisi exigatur; modò nihil fraude actum sit: vt si non absconderis, custodes non deceperis: non enim teneris ipse exactorem querere. Ita Tabiena v. Pedagogium §. 8. Sotus l. 3. de Iustitia, qu. 6. art. 7. in fine. Henriquez de Indulgentijs cap. 36. Probabilius tamen est, seruandum esse consuetudinem: hæc enim est optima legum & voluntatis Principis interpret.

Notandum Secundo, Equitari consentaneam esse multorum Doctorum sententiam, eum, qui rem aliquam deserit, emit, aut vendit ad solatium suæ extremæ vel magnæ necessitatis, non debere in conscientia vectigal. Ita docet Pet. Nauarra l. 3. cap. 1. num. 236. ex Caietano, Pedraza, Nauarro, D. Antonino, Soto, Fumo, Siluestro, Angelo. ratio est, quia respectu talis personæ cenletur immodicum, ac proinde carens debita forma iusti vectigalis. vnde infert Petrus Nauarra, pauperes, qui aliquid vendunt ex proprijs fructibus, vel ex suppellectili, nihil debere; cum id faciunt ad supplendam necessariam vitam, vltra quæ nihil vel parum habent. Puto tamen hic etiam esse considerandam consuetudinem: si enim consuetudo habet, vt tales etiam partem aliquam soluant, ea merito, seruari potest; præsertim si Princeps aliunde necessaria habere nequeat. Si tamen aliunde sibi posset consulere, consuetudo illa, corruptela censenda esset, teste Angelo, Caietano, Gabriele & Siluestro, vt docet Petrus Nauarra num. 237.

Sed difficultas superest, Vtrum coram Deo sit obligatio soluendi, quando sunt probabiles rationes dubitandi de iustitia vectigalis. Multi DD. affirmant, omnia noua vectigalia, & veterum vectigalium noua incrementa, (id est, quæ ab hominum memoria sunt instituta) nisi constet de eorum iustitia, præsumi iniusta, ac proinde in conscientia non deberi, si scandalum absit. Ita Angelus v. Pedagogium, num. 6. Gabr. in 4. dist. 15. qu. 5. concl. 7. Caietan. supra, Silvester Gabella 3. qu. 3. veru secundo, & qu. 14. Fumus Gabella num. 18. Arragon. q. 62. art. 3. Driedo lib. 2. de libert. Christiana cap. 5. §. Ceterum.

Fundamentum horum DD. est duplex. Primò, Quia præsumptio Iuris his vectigalibus obstat. dicitur enim cap. Quamquã de Censibus in 6. Pedagogium exactiones ita Iure Canonico quam Civilis, regulariter merito sunt dånate, cuius causa est, quia tot conditiones requiruntur ad institutionem vectigalis, vt difficile forte sit iusta inuenire, inquit Caietan. Debent enim esse iusta ex causa efficiente, ex fine, ex forma, ex materia, & ex vfu, vt dictum dub. 1. ergo nisi moraliter certum sit esse iusta, populus non tenetur. Secundo, Quia in dubio melior est condi-

61
Virum debeat exigi.

62
Si ob extremam vel grauem necessitatem aliquod vendatur.

63
Quid si dubia sit iustitia vectigalis. Sententia multorum Doctorum est, debere consistere de iustitia nouorum.

conditio possidentis, atqui populus possidet suam pecuniam & immunitatem; ergo, &c.

64
Cōtrarium
verius.

Respondet tamen & Dico Secundo, Verius esse, vt subditi teneantur ad solutionē vectigalis noui; sed satis est, vt non habeant probabiles rationes ob quas probabiliter possint iudicare esse iniustū, si tamen tales rationes habuerint, non tenebuntur in conscientia soluere. Ita Petrus Nauarra l. 3. c. 1. n. 263. Prior pars probatur Primò, Quia subditi in dubio negatiuo, (id est, quando dubitat ex ignorantia, quòd in neutram partem rationes habeat) tenentur se conformare iudicio Superioris, nullam enim habet causam, cur contrā sentiat. Secundo, Quia Princeps vt possit imponere vectigal, non necessariò debet esse certus speculatiuè de iustitia vectigalis; sufficit vt de ea rationes probabiles habeat. quibus enim in actionibus suis sententiam probabilem sequi potest, adeò, vt etiam in bello inferendo Princeps probabili sententia dictanti licitum esse inferre, se possit conformare: ergo subditi vt obligentur soluere, non debet esse certus, sed sufficit vt non habeat probabilem rationem credendi esse iniqua.

65
Non debet
esse certus
speculati-
uè.

66
Cōtra qua
sic præsūm-
ptio iuris.

Ad primum fundamentum sententiæ contrariæ Respondet, Præsumptionem iuris non obstare vectigalibus nouis, quæ à supremis Principibus constat esse imposita: nusquam enim in Iure Canonico vel Ciuili hæc damnantur: imò aperte approbantur cap. Super quibusdam. 26. de verbor. signif. & L. Non solent. C. Vectigalia noua institui non posse. ad quas tamen duas sanctiones respicit Pontifex, cum ait, *Iure Canonico & Ciuili esse damnata*: vt notat Glossa. loquitur ergo de vectigalibus, de quibus non constat esse legitima auctoritate instituta vel concessa; vt ab Imperatore, Rege vel Concilio generali; aut antiqua consuetudine, quæ memoriæ hominum superet, introducta. & quia tempore Bonifacij pleraque, quæ per Italiam vigeant, erant talia, dicit ea *regulariter* esse damnata, id est, ea quæ regulariter sunt in vsu per Italiam; quia absque legitima auctoritate introducta. Ad secundum patet ex prima probatione. In eo casu, vt summum, habet ius differendi solutionem, donec diligenter de tota re inquisuerit.

67
Si subditi
probabiles
rationes
habeant.

Altera pars, *Subditum non teneri quādo sunt probabiles rationes esse iniquum*, est communis Doctorum. D. Antoninus 2. par. tit. 1. c. 14. §. 8. Petrus Nauarra. supra nu. 263. & ceteri DD. supra citati. quod intellige, si rationes illæ, non solum speculatiuè faciant rem probabilem, sed etiam practice; vt cum viri sapientes, qui norunt statum Reip. iudicant esse iniquum, vel publicus rumor accedit. Ratio est; quia subditi possunt se conformare opinioni quæ practice sit probabilis.

Nec obstat quòd Princeps iuste possit exigere, quia vtraque pars suo iure vitur, dum probabiles rationes vel sententias sequitur; quo modo sapè fit vt bellum vtriusque sit iustum.

Hic tamen cauendum scandalum & maior Reip. perturbatio. Quòd si rationes istæ iniquitatem vectigalis solum faciant speculatiuè probabilem, & ex altera parte etiam Princeps putetur habere rationes probabiles pro illius iustitia, tenentur subditi soluere, quia in tali dubio parendum Superiori. Ratio est; quia cum sit legitimus Superior & in possessione iuris imperandi, non potest ea in dubio spoliari. Nec refert quòd subditi sint in pos-

sessione suæ pecuniæ, quia ius Superioris, vt pote nobilius, est præferendum.

Quod ad secundum attinet in ipsa dubitatione propositum, quidam putant, eos qui non soluent vectigal ratione rei vendendæ debitum, non posse rem illam vendere pretio ordinario, sed minore. Ratio est; quia illud pretium est taxatum ratione oneris soluendi vectigalis, quod iste fraudator non subiit. Vnde debet detrahere de pretio, quantum ei ratione illius oneris accreuerat. Sed contrarium est multò probabilius, vt ex iis, quæ c. 21. de emp. & vendit. dub. 5. dicta sunt, colligitur. Ratio est, quia pretium constitutum est communi æstimatione vel lege Magistratus ratione oneris, quod communitur omnes vendentes subire iusti sunt, quod pretium nõ mutatur ex eo quòd hic vel iste oneri isti non satisfaciat: nam qui id fecit, manet obnoxius punitioni & multæ Magistratus si deiegitur: imò tenetur restituere redemptori vectigalis, vel Principi, si tale est, vt cum eo rigore censeatur obligare. Quòd si non putetur habere tam rigidam obligationem, nihil refert: non enim idcirco venditio fuit iniusta. Si enim non est iniusta, cum obligatio restituendi est strictissima, cur sit iniusta, cum non est stricta, sed persona solum manet obnoxia punitioni si deprehendatur? Deinde si Princeps alicui condonaret hoc vectigal, ille posset rem vendere pretio corrente, alioquin nullum esset istud Principis beneficium: ergo etiam is qui illud fraude non soluit. Quia sicuti condonatio Principis non mutat rei æstimationem communem: ita nec illa fraudatio. Tertio, quando pretium auctum est ratione sumptuum, vel periculorum, quibus passim aduectio mercium est subiecta; si aliqui sint qui absque huiusmodi sumptibus vel periculis eas merces compararunt, siue iure, siue iniuria, hi possunt eas vendere pretio communi, etiam si causa, ob quam illud pretium est constitutum, in ipsis locum non habeat, vt omnes fatentur: ergo similiter in præsentia casu. Denique res est æquè bona, æquè commoda emptori; nec emptor expositus est, ratione fraudis quam fecit venditor, illi periculo aut damno, vt suppono; sicut ferè accidit in rebus quæ vsu ipso consumuntur. Secus tamen foret, quando ipse ignarus fraudis exponeretur probabili periculo damni, vt si res ipsa caderet in commissum, vel ex ea deberet fieri solutio, &c. tunc enim venditor peccaret contra iustitiam, exponendo emptorem huic periculo, & secuto damno teneretur compensare.

68.

Ad alteram
partem
dubii pro-
posita.

An res pos-
sit vendi
pretio cur-
rente.

DUBITATIO IX.

*Vtrum is, qui emit à mercatore, quem no-
uit vectigal debitum fraudare, teneatur
ex mercibus emptis illud soluere, prin-
cipali non solvente.*

Respondet, Hoc vectigal posse esse vel partem aliquotam mercum, v. g. quintam, decimam, decimam quintam, vel vigesimam, vel pecuniam aliquam: & quidem si non est certa pars mercum, sed pecunia per venditorem soluenda, certum est non teneri emptorem in conscientia illud soluere, quamuis norit venditorem fraudasse, modò tamen illi causa non fuerit. Ratio est, quia illud tributum non est onus affixum rei, quod simul cum re transeat in emptorem; sed est onus

69

per-

personale mercatoris, permanens in ipso, quamvis ex mercis deportatione contractum.

⁷⁰ *Res est hypothecata.* Notandum tamen, cum mercator ante venditionem dum adhuc res erat ipsius, vectigal deberet, rem illam contaxisse obligatione hypothecae: quia omnia bona eius qui tributum debet, sunt taxate instar pignorum pro tributis obligata, ut expressè habetur L. 1. C. Quibus casus pignus vel hypotheca tacite contrahatur. quo fit ut cum hac obligatione ad emptorem transeat; ac proinde si fraudator vectigalis non sit soluendo, vel effugerit, potest super ea fieri executio: alioquin si ab ipso recuperari debitum potest, executio super re illa, postquam in alterius dominium cessit, fieri non potest, ut colligitur ex Authent. Hoc si debitor. C. de pignoribus & hypothecis. ubi dicitur, *Si alius quam debitor rem hypothecata possideat, inhibetur hypothecaria actio, donec personaliter actum sit cum reo & inaccessore, id est, cum debitor & fideiussore.* Putarem tamen hæc intelligenda, quando emptor nesciebat has res esse hypothecatas: si enim sciebat, videtur omnino liberum creditori ut vel actione personali agat contra debitorem, vel hypothecaria contra possessorem, ut habemus L. Diutius. 14. C. de pignoribus & hypothecis.

⁷¹ *Si vectigal est pars mercium.* Sed maior difficultas est, Si vectigal ex ipsis mercibus debitum, erat certa aliqua mercium portio: videtur enim tunc emptor in conscientia teneri, si sciat venditorem non soluisse. Primò, Quia illud debitum seu onus est reale & inherens ipsis mercibus immediatè: atqui res transit cum suo onere, ad quemcumque perveniat possessorem. Secundò, Ex cap. Cum non sit in homine 33. tit. de decimis, ubi dicitur, *Fruitus nondum decimatos, (id est, ex quibus decimæ nondum sunt extractæ) non posse alienari absque onere decimarum.* & ratio additur, *quia res transit cum suo onere:* ergo idem censendum est de tributo, quando est aliquota pars ipsius mercis. Hæc sententia est probabilis: quam indicat Silvester Gabella 3. num. 18.

⁷² *Contrarium verius.* *Est onus venditoris.* Contraria tamen videtur verior, quam aduerto placuisse nostro Molinæ disput. 675. Probatur Primò, Quia onus soluendi illius vectigalis non pertinet ad emptorem, sed ad venditorem, qui tales res adducit & vendit: hic enim iubetur quintam vel decimam partem mercium soluere, non emptor: ergo emptor non tenetur.

Secundò, Illa pars mercium antequam sit separata & tradita, non magis pertinet ad Principem cui vectigal soluendum est, quam res vendita & nondum tradita pertinet ad emptorem. at si talis res secundo emptori vendatur & tradatur, hic acquirit eius dominium, & non tenetur priori emptori ad restitutionem, ut patet ex L. Quoties. 15. C. de rei vindicatione, & L. Traditionibus. 20. C. de pactis: estque communis sententia Doctorum, ut luprà c. 21. dubic. 19. ostensum est: ergo similiter si merces illæ, in quibus continetur hæc pars soluenda nomine vectigalis, vendantur, non tenebitur emptor ad illius restitutionem in foro conscientie.

⁷³ Maior parer, quia princeps non habet dominium illarum mercium, aut alicuius partis earum, antequam ea sit separata ac tradita; sed solum habet ius ad aliquam partem indeterminatè, ut venditor eam ipsi solvat; & præterea habet ius hypothecæ in totas merces, ut ubicumque fuerint, possit ex illis partem suam decerpere; & in cetera omnia bona venditoris, ut ex dictis constat.

Tertiò, Emptor neque tenetur ratione accceptionis, quia emit à vero domino; & non fuit causa cur ille non solueret, ut supponit neque ratione rei acceptæ, quia iam acquisivit dominium rei per emptionem & apprehensionem, neque ratione oneris impositi illi rei; quia hoc onus pertinet ad venditorem, non ad emptorem, ut dictum est: ergo non tenetur.

Ad primam rationem alterius sententia Respondetur ad argumenta. Illud onus soluendi tributum non esse propriè reale, sed personale, solum personam venditoris efficiens. secundariò tamen potest dici reale; quatenus solutio non pecunià, sed ex rebus ipsius per venditorem fieri debet.

Ad secundam dici potest, Aliam esse rationem decimarum: has enim iubetur soluere non solum is qui fructus colligit, sed cuius ad quem fructus indecimati perueniunt: ut colligitur ex d. cap. Cum non sit, de decimis; ubi sic habetur: *Statuimus, ut in prerogativam domini generalis, exactionem tributorum & censuum precedat solutio decimarum: vel saltem hi ad quos census vel tributa indecimata pervenerint, (quoniam res cum onere suo transit) ea per censuras Ecclesiasticas decimare cogantur Ecclesijs, quibus de iure debentur.* Idem insinuat D. Thomas q. 87. art. 2. ad 4. Imò valdè probabile est, hoc ipso quo fructus exstant, decimam partem indeterminatè ad Ecclesiam pertinere; in eiusque dominium cedere, ut infra cap. 39. dub. 3. dicemus. Et quamvis Ecclesia dominium non haberet, tamen facillè statuere potest, ut ad quemcumque dominium rei non decimata pervenerit, is hoc ipso obligationem soluendi contrahat: sicut enim hypotheca, etsi non sit vel tota vel ex parte in dominio creditoris, tamen hoc habet onus, ut apud quemcumque reperta fuerit, possit ex ea petere solutionem, si opus sit; ita etiam res non decimata potest immediatè habere hoc onus, ut in cuiuscumque dominio fuerit, ille teneatur ex ea decimam partem Ecclesiæ dare. Simile statui potuisset in illis tributis, ubi pars rei loco tributi soluitur; sed re ipsa non videtur ita statutum: ac propterea non eadem in utriusque ratio.

DUBITATIO X.

Vtrum is, cui Princeps debet, nec potest solutionem impetrare, possit fraudatione vectigalium sibi compensare.

Suppono, non esse dubium, si vectigal non sit venditum vel locatum alteri, sed Princeps ipse per suos Quæstos illud immediatè recipiat: tunc enim manifestum est, compensationem licitam esse.

Sed difficultas est, si alteri sit elocatum, qui certam summam Principi pendat, ut totum vectigalis emolumentum in se transferat.

Respondetur, Etiam in hoc casu licitam esse compensationem, ut rectè docet Silvester, Gabella 3. q. 9. & Petrus Navarra l. 3. cap. 1. num. 247. Primò, Quia redemptores verè damnum non accipiunt, cum ob plurimas subditorum fraudes (quas ipsi norunt interuenire) longè minoris redimant, quam valeant: vnde & in ipso contractu censentur esse parati talia incommoda subire. Secundò, Totum ius, quod acquirunt condutor, affidè dependet à iure Principis: nihil enim est aliud quam

Respondetur ad argumenta.

74 Alia est ratio decimarum.

75 Licita est compensatio.

quàm facultas quædam exequendi illud ius, quod ipse Princeps decursu totius anni habet; ac proinde non potest esse maius, quàm ius illud, quod Princeps singulis momentis per annum habet: effectus enim assidue ab aliqua causa dependens non potest vilo temporis momento habere maiorem vim, quàm ipsa causa illo momento habeat: ergo conductor non potest habere maius ius ad exigendum à me vectigal, quàm ipse Princeps eo tempore in me habeat. quare cum ratione iuris, quod ego vicissim habeo in Principe, ius Principis elidatur compensatione; consequens est, ut in conductorem ius vllum exigendi à me vectigal transferre non possit.

76 Idem vsu venit in censibus, decimis, & similibus iuribus, quæ elocari possunt: conductor enim cum ius habeat assidue pendens à iure domini elocantis, non plus potest, quàm ipse dominus possit, si ipsemet suo iure exigeret. quare si is, cui ego debeo decimas vel pensionem annui census, mihi vicissim alio nomine sit debitor, nec possim obtinere solutionem, licitum mihi est vi compensatione, non soluendo decimas vel pensionem. Quod si conductor damnus incurrat, repetat à locatore: non enim potest creditor elocare ius quod habet in debitorem, cum damno debitoris.

Si totum ius translatum fuit, aut contractum debitorum.

Secus tamen esset, si totum ius vectigalis seu decimarum, vel census in alterum transferretur, non retento dominio directo: tunc enim si prior dominus mihi ex aliqua causa fieret debitor post illam alienationem, non possim vi compensatione, non soluendo; quia solutio census nullo modo esset debita priori domino, & ille nullum ius ad illa haberet. Si tamen ante alienationem mihi debitor fuisset, possim vi compensatione, alia via non suppetente; quia non potuit transferre alteri ius in me, si ipsemet erat mihi debitor: hoc enim esset vendere rem meam; vt rectè Siluester ait: nam ius quod ille habet in me, per compensationem fit quasi meum: ita enim extinguitur in Principe ratio debiti, quod ipse mihi debet; seu ratione iuris, quod ego in ipsum vicissim habeo, ac si meum fieret. Pari modo, si ego debeam tibi censum annuum 100. aureorum, & tu mihi intuleris damnus iniustus plus vel minoris æstimatum, non potes illum censum ita vendere vt ego compensatione vi non possim, si aliter mihi debitum à te nequeam redipisci: hoc enim iniquum foret: nam ratione iuris quod in te habeo, possim ius tuum quod habes in me, secundum iustam proportionem extinguere. Sicut enim debitor non potest debitum transferre in alium sine consensu creditoris; ita creditor ius suum quod habet in debitorem, non potest in alium transferre, quando ipse vicissim est debitor: quia id fieret eum alterius iniuria.

Obiectio. Dices, Si tu mihi sis debitor, & gratis vel pretio concedas vsufructum agri tui Petro, non possim ex eo clam mihi compensationem facere: ergo neque ex censu, quem ego tibi debeo, si eius vsu alteri concesseris.

80 Resp. Respondeo neg. consequentiam; quia concessio vsufructu agri tui, fructus enati eo ipso pertinent ad vsufructuarium vel conductorem: sed si concedas vsufructum census, quem ego tibi debeo, fructus illius census non efficiuntur vsufructua-

rij, sicut nec tui, antequam consignentur; sed manent in meo dominio: vnde retinendo illos non vsurpo alienum, sed retineo meam, in quod tu quidem ius habebas, sed iud ius pari iure compensatur & extinguitur.

DUBITATIO XI.

Vtrum actores mercatorum teneantur ad restitutionem suis dominis, si cum Gabellarijs transigant, & sibi vectigalia retineant.

81 **F**requenter id fieri in Hispania ab ijs, qui ibidem negotijs mercatorum alibi habitantium præfunt, narrant mercatores Antuerpienses.

Respondeo itaque breuiter, id fieri posse quatuor modis: vel enim actor mandatum habet à domino vt transigat cum Gabellario pro mercibus quas inuecturus est, vel non habet: si habet mandatum, tenetur illud exequi si potest; alioquin tenebitur de damno, siue sibi retineat vectigal, siue non retineat: quia hoc ipso, quo mandatum acceptauit, se obligauit ad illud implendum; imò hoc ipso, quo suam operam ad negotia alterius gerenda locauit, tacite se obligauit ad eius mandata implenda, quæ ad negotia illa pertinerent; & proinde si omisit, tenetur.

82 **S**ecundo, Si autem non habet mandatum, vt Gabellario conducit gabellas; & sic potest accipere partem sibi obuientem per societatem conductionis, tam ex mercibus sui domini, quàm ex alienis, quia est socius Gabellarij: sicut enim alius poterat hanc societatem cum Gabellario inire, ita etiam ipse. Nec refert quod sit actor mercatoris, quia idem non est factus in habilis ad alios contractus suo nomine inuecturus.

Tertio, Vel non inita societate emit sibi totum ius Gabellarij, quod Gabellarius in merces domini certo temporis spatio habiturus erat; & hoc modo non peccabit etiam contra iustitiam, etiam si totum illud vectigal sibi retineat; quia non tenebatur ex iustitia illud ius in vtilitatem sui domini redimere; cum ad hoc mandatum non haberet: neque in habilis erat ad illud sibi emendum, sicut enim quiuis alius potuisset illud à Gabellario emere, ita etiam iste actor.

Quarto, Vel denique intendit absolute redimere vel extinguere obligationem vectigalis; & tunc non potest sibi illud vectigal retinere, quia non transiit in se ius Gabellarij, sed illud extinxit, dominumque suum illa obligatione liberauit, hoc enim ipso quo quis intendit redimere aliquam obligationem, intendit eam extinguere, vt desinat esse obligatus, qui antè erat. Vnde longè aliud est transferre in se ius Gabellarij, aliud redimere obligationem sui domini; nam potest ius Gabellarij in actorem transferri, manente obligatione in domino: non tamen potest hæc obligatio redimi, aut ius Gabellarij extingui, nisi dominus liberetur. Itaque in hoc casu tenetur domino ad gabellarum redemptarum & acceptarum restitutionem.